

המחלקה לפילוסופיה: קורסים לשנת הלימודים תש"פ

שימו לב: ייתכנו שינויים!

שם הקורס	תיאור הקורס
הגוף כמכחול הנפש: על יחסי גוף ונפש 01-31452 הרצאה 02-31452 סמינריון	סקירת היחס בין גוף לנפש מהתקופה היוונית ועד לימינו עם דגש על קשר בין תאוריה לפרקטיקה. בין ההוגים שנסקור: אפלטון, אריסטו, אוגוסטינוס, דקארט, שפינוזה, לייבניץ, וויטגנשטיין.
מבוא ללוגיקה 01-31105 הרצאה	במסגרת הקורס נתוודע אל היסודות של תורת ההגיון הפורמלית ונדון במקומה של הלוגיקה בפילוסופיה של המאה ה-20. בחלקו הראשון של הקורס נתמקד במושגי יסוד כגון טיעון, טענה, תקפות ואמת. נברר את ההבדל בין היקש אינדוקטיבי והיקש דדוקטיבי ונעסוק בקצרה בטעויות לא פורמאליות. בהמשך נכיר לעומק את הדדוקציה הטבעית, גם במסגרת תחשיב הפסוקים וגם במסגרת תחשיב היחסים. בחלקו השני של הקורס נטעם מנושאים מתקדמים יותר כגון תורת הקבוצות, אקסיומטיזציה, משפטי שלמות ומשפטי אי-שלמות. במהלך הקורס נדון בשאלת היחס שבין מערכות פורמליות והשפה הטבעית, ובסוגיות הנוגעות לקשר שבין השפה הטבעית והעולם.
מבוא לפילוסופיה 01-31101 הרצאה	מטרת הקורס לאפשר הכרות ראשונית עם השיח והמחשבה הפילוסופיים לענפיהם. נתמקד בשאלה מוסרית-פוליטית וניווכח כיצד, לשם התמודדות אחראית עם השאלה, אנו נזקקים לכלים פילוסופיים מגוונים. במהלך הקורס נעיין בקטעים קצרים הנטולים מקשת רחבה של הוגים, ונתרגל ניסוח של שאלות פילוסופיות והתוויית הדרך למציאת מענה.
מבוא לפילוסופיה של המוסר 01-31487 הרצאה	במסגרת הקורס תוצגנה תיאוריות מרכזיות של המוסר החל מתקופתו של סוקרטס ועד המאה העשרים. נערוך דיון ביקורתי בתיאוריות אלו תוך הצגת נקודות החוזק והחולשה של כל אחת. כמו כן יידונו בעיות מרכזיות בפילוסופיה של המוסר כגון חולשת הרצון, דטרמיניזם ומוסר, מזל מוסרי, האם ניתן להצדיק הריגת חפים מפשע, ההבחנה בין מעשה למחדל (ובין killing ל-letting die), אי ציות אזרחי, פטרנליזם מוסרי ומוסריות חוקית ועוד. בין ההוגים שילמדו: סוקרטס, אפלטון, אריסטו, יום, קאנט, מיל, דוידסון, נייגל, נילסן, וויליאמס, הארט ואחרים.

קאנט, הכרה מוסר ופוליטיקה 01-31789 הרצאה	הקורס הוא ניסיון להקיף את מחשבתו השיטתית של קאנט תוך בחינה של המהפכה האפיסטמית שהציע אבל לא להצטמצם בכך אלא לבחון את תורת המוסר ואף את מחשבתו על המרחב הציבורי ומוסדותיו. אנו ננסה לבחון מה טיב הקשר בין היבטים שונים אלו של מחשבתו והאם הם מתחברים לכדי שיטה או שמה מדובר על היבטים נפרדים שבכל אחד מציע קאנט פרספקטיבה שונה שלא בהכרח נובעת או קשורה לאחר.
הנס בלומנברג, ארנסט קסירר, על גיתה ויחסו לפילוסופיה 01-31210 הרצאה 02-31210 סמינריון	האם גיתה העלה גם תרומה לפילוסופיה? הקורס יבקש לבחון שאלה זאת תוך כדי קריאה בהגותם של בלומנברג וקסירר שעבורם גיתה משמש לא רק כמקור השראה פילוסופי אלא הרבה מעבר לכך האופן שבו הם עצמם מעצבים את עמדתם הפילוסופית. בהתחקות אחר הגותם יבקש הקורס לבנות תמונה של גיתה כפילוסוף, ייחודי מאוד, תואר שהצטרף להיותו בראש ובראשונה אמן יוצר.
שיטות מחקר בפילוסופיה - סדנה לתלמידי מחקר 01-31590 הרצאה	סדנה זו תוקדש לשיפור כישוריהם של משתתפה בהגדרת שאלת מחקר, במיקום השאלה במרחב השיח הפילוסופי, ובתכנונה וקידומה של אסטרטגיית חקירה נאותה. הסדנה תכלול תרגולים ודיונים בשאלות יזומות, וכן עבודה פרטנית ומשוב קבוצתי להצעות ולפרקי המחקר של המשתתפים, הן ברמת התיזה למ"א והן ברמת הדוקטורט. הסדנה מיועדת לדוקטורנטים בשלב הראשון של מחקרם ולתלמידי תואר שני במסלול המחקרי. העבודה תכלול תרגול בשימוש במשאבי מידע; עיון בדבריהם של פילוסופים המוקדשים לרפלקציה על טיבה ושיטותיה של חקירה פילוסופית; הדגמות של ניסוח חקירה פילוסופית, תכנונה וקידומה; ומשוב שיטתי לטקסטים של תלמידי המחקר.
תולדות הפילוסופיה החדשה 01-31202 הרצאה	היכרות עם הבעיות והשקפות היסוד של הפילוסופיה המערבית לאחר תקופת הרנסאנס. - עיון שיטתי בהגותם של דקרט, שפינוזה, לייבניץ, לוק, ברקלי, יום, וקאנט.

תולדות הפילוסופיה העתיקה 01-31102 הרצאה	בקורס נעסוק בראשיתה של הפילוסופיה המערבית בתקופה שבין תאלס ועד אריסטו. נשאל מה היו היסודות מהן צמחה הפילוסופיה ונכיר את מגוון השאלות שהעסיקו אותה בתחילת דרכה: מהו העקרון המניע את הקוסמוס? כיצד הוא התפתח? כיצד עלינו להבין את הדברים שבו, ממה הם מורכבים ומה מניע אותם? נדון בין היתר במתח בין ריבוי ואחדות, בייתכנותו של שינוי ובניסיונות הראשונים לנתח באופן שיטתי את העולם הסובב אותנו. בנוסף נעמיק בשאלות של פוליטיקה צדק וממשל ונשאל מהם החיים שראוי לחיותם לפי הפילוסוף בן העת העתיקה. דגש מיוחד יושם על הזיקות בין התשובות שניתנו לשאלות אלו בעת העתיקה ודיונים מאוחרים יותר בפילוסופיה.
ממיתוס ללוגוס: על היחס בין פילוסופיה למיתוס 01-31450 הדרכה אישית	הפילוסופיה, לפחות זאת היוונית, הגדירה עצמה כנגד החשיבה המיתית הקורס המוצע יבקש לבחון את היחס המורכב שבין מחשבה פילוסופית והמחשבה המיתית. זה יעשה על ידי בחינה של תיאוריות שונות של מיתוס תוך דגש על האופן שבו הם מנסחות את טענות היסוד שלהן.
ביואתיקה: טקסטים וטיעונים מרכזיים 01-31433 הדרכה אישית	במסגרת הקורס, המועבר בדגש על הדרכה אישית, יתמודדו הסטודנטים עם טקסטים מרכזיים בספרות הביואתיקה העוסקים במגוון נושאים (מוות וזכויות הנפטר, קדושת החיים בהקשר של הפלות והחלטות בסוף החיים (הפסקת טיפול והמתה בסיוע רפואי), השבחה (enhancement) וסוגיות של צדק וקדימות בין מטופלים). במסגרת עבודה פרטנית מול המרצה יתבקשו הסטודנטים להתנסות בקריאה וכתיבה אקדמית, לבצע ניתוח ביקורתי של טקסטים ולהציג חשיבה מקורית.
מעשיות פילוסופיות מס' קורס: 01-31435	מעין מבוא לפילוסופיה באמצעות סיפורים וטקסטים בעלי איכויות פילוסופיות וספרותיות. לא מוצעת כאן סקירה תמתית או שיטתית אלא קריאת סיפורים בצד טקסטים מהמסורת הפילוסופית. נקרא בין היתר מיצירותיהם של קפקא, בורחס ולואיס קרול.
האמפריציסטים 01-31214 הרצאה 02-31214 סמינריון	המאה השבע עשרה היא תקופה מכרעת בהסטוריה של הפילוסופיה. בין הפילוסופים הבולטים של אותה תקופה אנו מוצאים את ג'ון לוק, ג'ורג' ברקלי ודיויד יום שבאופן מסורתי מתייחסים אליהם יחד בתור האמפריציסטים מאחר והם מגינים על העמדה לפיה מקור הידע הוא בניסיון. בקורס נעמיק בהגותם של פילוסופים אלו שמגלה את שורשי העמדה האמפריציסטית, נעמוד על הדומה והשונה ביחסם של הוגים אלו לסוגיות מרכזיות כגון טבע הגופים, זהות אישית, סיבתיות ועוד. בנוסף נדון בגישות אחרות שמשתייכות לזרם האמפריציסטי, בין היתר בעמדתו של תומס ריד המכונה "אמפריציזם של השכל הישר".

סוגיות בפילוסופיה של ההלכה מס' קורס: 31673	יסודות הפילוסופיה של ההלכה נעוצים במחשבת חז"ל, ובייחוד בזו המתבטאת במשנתם בתחום ההלכה. נעניין בסוגיות נבחרות כדי לשרטט דרכים לעמוד על התפיסות והשיקולים הערכיים הגלומים במשא ומתן ההלכתי. מתוך כך נתחקה גם על היחס בין יסודותיהן הפורמאליים של קביעות הלכתיות למהותן כנורמות המכוונות לתכליות דתיות-ערכיות. עיונים אלו ידריכו אותנו בעיוננו במקורות הלכתיים בתר-תלמודיים, הם בספרי הפסק והן בספרות השו"ת לדורותיה. העיון במקורות אלו ילווה בהתבוננות בשאלות עקרוניות בפילוסופיה של ההלכה לאור ביבליוגרפיה נבחרת.
הפילוסופיה של אנרי ברגסון ד"ר תמר לבנון 01-31221 הרצאה	אנרי ברגסון היה פילוסוף צרפתי וזוכה פרס נובל לספרות שפעל במחצית הראשונה של המאה העשרים. השפעתו בצרפת ומחוצה לה הייתה עצומה. מאחר ומחשבתו של ברגסון אינה נענית באופן טבעי לסיווגים המקובלים בתיאור ההסטוריה של הפילוסופיה (אמפיריציזם, אידיאליזם), ברטרנד ראסל הציע לאפיינה על סמך המוטיבציה שעומדת בבסיסה: המוטיבציה המעשית ובמרכזה הרעיון של פעולה. רעיון זה, "דחף החיים" במילותיו של ברגסון, הוא המפתח להבנת הגותו על גלגוליה השונים. נכיר את התחנות בהתפתחות המחשבה של ברגסון – מביולוגיה ופסיכולוגיה, דרך תורת הכרה ומטאפיזיקה ועד למוסר ולדת. בקורס נכיר את הרעיונות המרכזים בהגותו של אנרי ברגסון ודרכם כמה מהסוגיות המעניינות בהסטוריה של הפילוסופיה. פיתוח היכולת להבין ולנתח באופן עצמאי טקסט פילוסופי.
על חיילים ואזרחים: סוגיות מוסריות במלחמה פרופ' נעם זהר 01-31223 הדרכה אישית	תורת המלחמה הצודקת ניצבת בתווך, בין הריאליזם המדיני מצד אחד (שעל פיו מעשיהן של מדינות, ובייחוד מלחמות, אינם כפופים לשיפוט מוסרי) לפציפיזם מצד שני (הגורס שאין בנמצא מלחמה מוצדקת). תורה זו בוחנת את מוסריותה של היציאה למלחמה – תוך הגדרה קפדנית של רעיון ההגנה העצמית על המדינה – וקובעת הבחנות לגבי המותר והאסור בלחימה עצמה. הבחנות אלו מתמקדות בעיקרון-היסוד המאתגר: שמירת חסינותם של לא-לוחמים. עיבודה הקלאסי בדורות האחרונים מצוי בספרו של מיכאל וולצר, "מלחמות צודקות ולא צודקות"; עיוננו יעסוק במשנתו של וולצר, בביקורות ובדיונים עליה, תוך התייחסות למציאות המורכבת של לחימה במאה העשרים ואחת.

על אור ראיה והעין שבינהן פרופ' יובל דולב 01-31373 הרצאה	במסגרת הקורס נכיר את ההיסטוריה של האור, מהעת החדשה ועד ימינו. נתעניין באופן בו ההבנה של מהות האור היתה קשורה למודלים של ראיה, ולהיפך. נעמוד על הקשר שבין אופטיקה וגאומטריה, ונברר מה הן הבעיות המושגיות הקשורות לראיה, שמעסיקות אותנו מאז הניסיונות הראשונים להבין את הראיה ועד ימינו. נבחן את הראיה מנקודת המבט של הפנומנולוגיה הקונטיננטלית, וגם מזו של הפילוסופיה האנליטית.
אתיקה הלכה ורפואה פרופ' נעם זהר 01-31453 הרצאה	הקורס יתבסס על עיון בלקט נבחר של מקורות ראשוניים (מן התלמוד, ימי הביניים והמאה העשרים) עם השוואה ביקורתית לשיח הפילוסופי ולדיונים בתחום האתיקה והרפואה.
סמינר יישומי בביואתיקה ד"ר אפרת רם-טיקטין 01-31645 הרצאה 02-31645 סמינריון	הסמינר משלב בין הדיון התיאורטי לבין הלבטים המוסריים המתעוררים במחלקות בית החולים. בפגישות המבוא של הסמינר ידון השימוש בכליה של פילוסופיה מוסרית בהקשר המעשי-קונקרטי. יתרת המפגשים יוקדשו לדיון בלבטים ודילמות העולות מהשטח. בכל מפגש (4 ש"ש) יתקיימו: א. מפגש עם רופאים/אחיות (ואחרים לפי העניין) במחלקות השונות, ב. דיון בכיתה על חומר הקריאה מן הספרות בביו-אתיקה.
פרדוקסים וניסויי מחשבה ד"ר אלון חסיד 01-31716 הרצאה	אין ספק כי ניסויי מחשבה ופרדוקסים הם כלים חיוניים – אולי אף החיוניים ביותר – בחשיבה פילוסופית. הקורס יעסוק, ראשית, באופן תיאורטי בדרכים השונות שבהן ניסויי מחשבה ופרדוקסים ממחישים בעיות פילוסופיות ובדרכים האפשריות לפתרון בעיות מסוג זה. שנית, דרכי חשיבה אלו יומחשו תוך עיון בפרדוקסים וניסויי מחשבה שונים כגון הפרדוקסים של זנון, פרדוקסים סוריטיים (עמימות); ניסוי המחשבה "מוח באמבט" של פאטנם; "החדר הסינטי" של סרל; ועוד.

מטאפיזיקה של זהות ושינוי ד"ר תמר לבנון 31770-01	מטאפיזיקה, העוסקת במבנה הממשות כשלם, היא אחד התחומים המרכזיים בפילוסופיה. נכיר תחום זה תוך שנתמקד בשני מושגי מפתח: זהות ושינוי. מושגים אלו עמדו מאז ומעולם בלב החקירה המטאפיזית וזאת בשל העובדה שעל אף היותם כה יסודיים הם מסובכים וקשים להבנה. דרך פענוח של מושגים אלו נכיר דיונים מרכזיים במטאפיזיקה ואת הקשר בניהם. בין היתר נשאל האם ישנם סוגים שונים של זהות, נדון ביחס שבין המושגים ובשאלה כיצד אותו דבר יכול להשתנות ועדיין להיות זהה לעצמו, באבחנה בין זהות בזמן ולאורך זמן ובעמדות יסודיות בהסטוריה של הפילוסופיה בנוגע לייתכנותו ולמעמדו של שינוי בכלל.
אונטולוגיה ופנומנולוגיה: ממשותו של היחס ד"ר תמר לבנון 31776-01 הרצאה 31776-02 סמינריון	בקורס נבחן את ההסטוריה של הפילוסופיה מאז אריסטו דרך התמקדות באחת המחלוקות המעניינות במטאפיזיקה של אותה התקופה, זו הנוגעת למעמדם של יחסים. ליחסים בין דברים יש חלק מרכזי בתיאור של מה ששובב אותנו. העולם אנו מכיל רק דברים, אלא את היחסים ביניהם. אבל איך אפשר להבין זאת? והאם תיאור זה משקף את מבנה העולם? בספרו בעיות הפילוסופיה ראסל כותב: "נניח למשל שאני נמצא בתוך חדרי. אני נמצא, וחדרי נמצא, אבל האם 'בתוך' נמצא"? בקורס נתייחס להתמודדות של פילוסופים עם שאלה זו מאז אריסטו. נשאל האם יכול להיות שיחסים אינם קיימים כלל, ואם כן, באיזה אופן? איך עלינו להבין יחסי מרחב וזמן? והאם היחסים בתוך הדברים או בניהם?
בעיית הגוף והנפש ד"ר אלון חסיד 31778-01 הרצאה 31788-02 סמינריון	הקורס יעסוק בשאלת היחסים בין גוף לנפש (או בין מוח לתודעה), ובהשלכות יחסים אלו על מהות ה"אני" (self). במה מצבי נפש שונים ממצבי חומר? כיצד מתקיימים קשרים סיבתיים בין מצבי חומר (ומצבי מוח בפרט) למצבים מנטליים? האם ידיעותינו אודות מצבינו הנפשיים שונות מידיעותינו אודות העולם? לאחר שנציג שאלות אלו תוך סקירת עמדות מהעת החדשה (כדוגמת הדואליזם האינטראקציוניסטי של דקארט, הפרלליזם של לייבניץ ועוד), נצביע על נקודות התורפה שבהן; נדון בפרט בטיעוני-מפתח נגד עמדות דואליסטיות, כגון טיעון הסגירות הסיבתית וטיעון המוניזם האנומלי. נציג תיאוריות בנות זמננו דוגמת ביהוויורזם, פונקציונליזם, פיזיקאליזם טיפוס-טיפוס ופרט-פרט, אלימיניטיביזם, ועוד. לאחר מכן ננסה לאפיין תוכן מנטלי (כלומר: אותם תכנים שמיוצגים על ידי מצבינו המנטליים). נדון, כמו כן, בהבדלים בין מצבים מנטליים שונים כגון תפיסה חושית לעומת אמונה (belief), רצייה וכדומה, מהותה של פעולה אנושית ושאלת חופש פעולה, ועוד.

שפינוזה פרופ' אוהד נחתומי 31813-01 הרצאה 31813-02 סמינריון	הקורס יעסוק בברוך שפינוזה (1632-1677), מחשבתו וחיייו. הקורס יתמקד ביצירת המופת שלו, 'האתיקה', ויקיף את עיקרי הפילוסופיה שלו בתחומי המטאפיזיקה, תורת הידע, תורת המוסר ומחשבה פוליטית.
פילוסופיה של השפה ד"ר אליק פלמן 31742-01 הרצאה	מטרת הקורס היא להכיר את הסוגיות המרכזיות בפילוסופיה של השפה, את העמדות המקובלות בנוגע לסוגיות אלה כמו גם את העמדות המתחרות להן, וכל זאת בהקשר של הטיעונים המרכזיים בעד ונגד כל עמדה. הקורס יתמקד במשמעות וביחס הציון, קרי הקשר המרתק, ולעתים המסתורי, בין השפה לבין העולם. בחלק הראשון של הקורס נתמקד בסוגיות הנוגעות למונחים בודדים – ובפרט שמות ותיאורים מיידעים – בעוד שהחלק השני יוקדש לפסוקים שלמים. בין דמויות המפתח שעיצבו את התחום ושאותם נפגוש בקורס יהיו: פרגה, ראסל, ויטגנשטיין, קוֹוִין, גרייס, דיווידסון, סטרוסון, דאמט, פטנאם, סרל, קפלן, קריפקה, לואיס.